

ваннє козаків в підданство, обтяженнє т. зв. підпомічників козацьких всякими панщинними роботами, забераннє козацьких ґрунтів, відновленнє і побільшеннє т. зв. ральцових зборів з козаків, неправє поступованнє канцелярій в полкових справах etc. Сотенна старшина домагалась вислідженнє сих кривд, але коли прийшло вже подавати петицію, головний екземпляр не був поданий — подавець злякав ся перспективи слідства, що вона мала викликати; але все таки дублікат пішов до рук імператриці. Слідство, хоч не скоро розпочалось, сотники — укладчики петиції відтягались всякими способами, справа компліковалась і затягалась, і кінець її цілком невідомий.

Д. В. М(якотин), дослідник Гетьманщини XVIII в., видрукував сю петицію й у вступній замітці розказав цікаву її історію на основі „діл“ про се слідство Харківського історичного архиву. Справедливо підніс він тут важний і втішний факт, що утиск козаків і посполитих з боку старшини знаходив собі опозицію й протест серед самої ж, хоч і низшої старшини. Самі ж факти кривд здебільшого загально відомі і не багато дають нового для історії нашої прикрої памяти лівобічної шляхти.

М. Г.

А. Андриєвскій. — Коммиссія 1749 г. для разбора взаимных претензій татаръ и запорожцевъ. К. 1895, стр. 23 (відбитка в IX т. „Чтенія в Ист. Общ. Нест. дѣт.“).

Брошура, як значить ся в титулі, присвячена діяльності комісії 1749 р. для розсліду обоюбних претенсій Татар й запорожських козаків. Документи до сього знайшов автор в Київськїм губерськїм архіві та в Центральнїм архіві при Університеті св. Володимира; частина зібраного матеріялу вже надрукована в XIV т. „Зап. Одеського товариства історії“. Діло таке: в падолистї 1749 р. прийшли до Леонтева, тогочасного генерал-губернатора київського посланиці від кримського хана Арслан-Гирея й від буджацького сераскир-аги з скаргою на кривди зроблені їм запорожськими козаками. Леонтев послав тоді розслідувати отсю справу секунд-майора Никифорова й капітана Кривцова, наказав їм силкувати ся, що б заспокоїти обидві сторони. Коли після довгого безладдя розпочали ся засідання, Татари не хотіли вдовольнити запорожських претенсій, кажучи, що вони не на се прислані, й що Українці мусять з своїми претенсіями подавати ся до Бахчи-сараю. Нарешті обидві сторони порішили замінити одні претенсії на другі (татарські на запорожські). Сня і покінчили ся засідання комісії.

Діло отже не має, як виходить, особливої цікавості: звертають увагу на себе тільки подробиці тогочасного запорожського побуту. Де-

які зазначив і сам автор в кінці, ми подамо тільки найцікавіші. В Січч, в військової канцелярії був окремий журнал, в его вписували кривди, що зробили Запорожцям Татари. Бійки між Татарами й Запорожцями бували більш всего на польованню. Татари скаржили ся більш всего на те, що Запорожці уганяли в них коней (за два роки — 1628). В Січч жило багато чужоземців задля торговли — се були Армяне, Греки, Татари й Серби. З иньших подробиць з побуту, що знаходимо в документах, можна зазначити, що Запорожці на Різдво звичайно гуляють; взагалі в рапортах стрічаємо багато скарги на те, що Запорожці дуже любять горілку. Козаки рідко хліб собі печуть, а варять в казанах муку „для приуспорности“, як каже Никифоров. Він же пише, що кошевий не має ніякої ваги і нічого не може робити, а всяке діло залежить від курених отаманів. Цікаво окрім того запотувати ріжницю між відносинами до Запорожців Никифорова і вищого уряду: тим часом, як Никифоров зневажає козаків, зве їх ледащими і скаржить ся взагалі на увесь козацій устрій, рескрипти дають раду звернути увагу на претенсії Запорожців, де тільки можливо виплутувати їх і дбати про те, щоб вони були задоволені від Татар.

Ол. Г—ий.

Очерки, замѣтки и документи по исторіи Малоросіи, Ал. Лазаревскаго, II, Київ, 1895, ст. 146—3 рисунки (відбитка з Київської Старини з 1893—1895 р.).

Д. Ол. Лазаревський, один з головніших співробітників Київської Старини, останніми часами став видавати особними відбитками свої статі, заміщені в сій часописі. Перший випуск вийшов 1892 р., тепер маємо другий, як означено на обкладці — з Київської Старини 1893—5. Розправи, замітки, рецензії передруковані тут в тім порядку, як виходили К. Ст., позбавлені якої небудь системи (як і природно в відбитці), але тісно сполучені між собою єдністю предмета — Україною, майже виключно — лівобічною Гетьманщиною, а також єдністю інтересів і провідних гадок автора — голови сучасної „лівобічної“ школи в укр.-руській історіографії.

Головна і найбільша розміром праця сєї збірки — Давні дослідники української старовини (с. 80—140). Автору, що від давнього часу займаєть ся громадським і культурним життям лівобічної України XVIII—XIX в. і представляє собою найбільший авторитет в сій сфері, прийшла щаслива ідея вислідити те змагання до зрозуміння своєї старовини, первоначальником якого автор уважає Величка і сучасним заступником — кружок Київської Старини. Автор обмежує свою працю першою половиною сього віку й надає її форму студій про поодиноких заступників того